

számot vetni a feltámadással. A kereszténység központi eszméje valóban átível a kötet egészén, de rendre kioltják a görög mondavilág ellentétes motívumai és a kétségbeesés profán szólamai. Amikor egy pillanatra elfogadnánk, hogy „a feltámadás az Isten szerzői jog által védett csodája”, a versek alanya rögtön Szisziüphosz mítosztát társítja hozzá: „Az újrakezdéshez nem kell más, csak egy rögeszmés ember [...] nekikezd a melónak, hogy feltaszigálja az égre a Napot, / hiába tudja, hogy az, ha fölér is a csúcsra, lezúdul az alkonyatba.” A hiábavaló, de hiábavalóságának tudatában is felvállalt küzdelem képei ezek, amihez csupán a „törpe korszakon” és az „ingatag világon” való felülemelkedés bizonytalan ígérete ad erőt. Ezt az ígéretet pedig a költészet fogja beváltani.

Orbán Ottó számára „a költészet nem luxus, nem betegség, nem kedélyállapot, nem irodalom”. Amennyiben felismerjük az élet esetleges voltát, valamint a világban tetten érhető isteni rend fájó hiányát, a költészetre hárul az a valóban szisziüphoszi feladat, hogy otthonosabbá varázsolja mindennapjainkat, és értelemmel ruházza fel a „közmosz közönyét”. Ha pedig annak bizonyítékát keressük, hogy valóban képes megfelelni ennek a kihívásnak, elég felidéznünk a költő búcsúszavait, amelyek megnyugtatóan el-lenpontozzák az eddig elmondotta-

kat: „élni – bármi is a vége – látogatás az édenkertben”.

PÁPAY GYÖRGY

(*Magvető Kiadó, Bp., 2002. 66 o. 1290 Ft*)

Kányádi Sándor: *Felemás őszi versek*

Az a bizonyos magaslat, ahová Petőfi kiült, hogy onnan nézzen szerte-szét, Kányádi Sándor őszi versében földi helyett lelki kaptató („éptsd föl újra s újra / amit lerombol benned a / nappalok háborúja”). A szerző egyébként szinte betűre ugyanazokkal a szavakkal könyveli el a harmadik évszak érkezését, akár Petőfi. A félmondatnyi párhuzamon túl azonban (Petőfinél: „Itt van az ősz”, Kányádinál: „itt az ősz”) az évszak ihlette két vers csakugyan két világ. Míg Petőfi a természetnek jó éjszákát kívánva, a „szép, mint mindig” stádiumában örökíti meg az őszt, Kányádi Sándor verse karmos és vívódóbb, s a tépődő, emelkedett hangulatot általánosabban végigérző, de közben váratlan travesztálás is: „nevelségeken ismerős / minden mit mondtam s mondok” – írja (*Felemás őszi vers*).

S ahogy itt az újhodást kérő hangra különös tromf az öncsúfolás, a kötetben számos vers szintén ettől az alája zenélt dülekeny kedélytől iz-

galmasan ambivalens. És kevés költőről jut eszünkbe az a gyökös és természetes nyelvi erő, amely szinte rangsor nélkülivé teszi e líra amúgy változatokban gazdag kifejezési formáit. Hogy Kányádi Sándor milyen kitűnő stílvegyszer, azt nemcsak egy-egy népdalos rögtönzés, sanzonszerű katonanóta, közéleti reflektálás vagy alkalmi versportré bizonyítja. Ha a Tomas Tranströmernek ajánlott *Tavaszwárás* még csupán finom utalás a svéd költő modorára, a lengyel Herbert emlékére írott *Eretnek táviratok* című ciklusban a Herberttől kölcsönvett alteregó, Cogito úr magyar változata legalábbis egyenrangú az eredetivel.

A pályázéltitót kínáló kötet különben alaposan bevilágít abba a küzdelembe, amely ma Kányádi lírájában megtett és hódító művészet. Következésképpen az is kiderül, hogy a nagysághoz való ragaszkodás (vagy hűség) valóban küzdelem. Akár kontrapunkt gyanánt, akár másért, mindenesetre ott vannak a kötetben olyan villanások és korai próbadarabok is, amelyek születésük idején távlatként sejtették Kányádi költészetének jelentőségét. Ez a kontinentális kultúrtaapasztalatokat plebejus elkötelezettséggel magába olvasztó és eredetére visszahajló költészet hosszú poétikai úton érkezett el a máig. A kezdeti évekből számon tartott írásoszlopokra olyan verstornyok vetik fényüket, mint a *Konkrét költemény*, a *Marin Sorescu*

hazatérése, a *Levéltöredékek*, a *Sörény és koponya*. A nagy lírai számvetések fölszámolhatatlan igazságait (amelyeket nálunk szokás szerint a történelem sajtol ki a költőből) Kányádi a formai óságtól és a szalonírók elvont tudálékosságától egyaránt képes megóvni, ám ezenközben sem mond le a közérthetőségről, sem a modern vers montázstechnikájáról, képi vagy prózaizáló vívmányairól. A küzdelem bére pedig az az originális versköltés, melynek közéleti, képviselői, történelmi és széptani vonatkozásait a mindig jelenlévő személyesség hitelesíti.

Ez a sosem hiányzó garancia meg tud szólalni fájdalom-komoran, s hetykén, ironikusan is. A gyönyörű *Csángó sirató*ban így: „hogya még a magamval hozott vétkemet is / magadra vedd / nem kellett volna nem / de ha nem vetted volna magadra / ha nem vagy a szenvedésben példa / mi értelme lett volna / az én kicsid életemnek / mi értelme jaj”; a *Földigérő / kokár / dapántlikában* meg ekképp: „korához képest a fater / milyen ízes magyarul mennyi / leleménnyel furfanggal fortéllal / góbésággal ez a helyes kifejezés / heherészik a könyveit guszta / aztán vállonveregetve ott- / hagyják az ősz mestert / aki izzad és szorong és / rühelli a prófétaságot”.

No lám, nem is az évszak, mi vagyunk felemásak?

KELEMEN LAJOS

(Jelenkor Kiadó, Pécs, 2002. 167 o. 1500 Ft)